

UZASADNIENIE

Podpisanie Umowy nastąpiło w dniu 11 października 2004 r. w Luksemburgu.

Stanowisko Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie propozycji decyzji Rady i Komisji odnośnie do zawarcia przez Wspólnoty Europejskie Umowy o partnerstwie i współpracy ustanawiającej partnerstwo między Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Tadżykistanu, z drugiej strony, zostało przyjęte przez Komitet Europejski Rady Ministrów w dniu 20 sierpnia 2004 r. oraz pozytywnie zaopiniowane przez Komisję do Spraw Unii Europejskiej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 8 września 2004 r.

1. Potrzeba i cel zawarcia Umowy

Bazę prawną stosunków między Republiką Tadżykistanu i Wspólnotą Europejską stanowiło od 1994 r. Porozumienie o Handlu i Współpracy, podpisane między Związkiem Radzieckim i Europejską Wspólnotą Gospodarczą w 1989 r., potwierdzone przez władze Republiki Tadżykistanu w 1994 r. Od 2001 r. dialog Wspólnoty Europejskiej z Republiką Tadżykistanu toczy się w ramach wspólnych komitetów, zgodnie z postanowieniami wymienionego Porozumienia.

Republika Tadżykistanu jest ostatnim z państw Wspólnoty Niepodległych Państw, z którym Wspólnota Europejska wynegocjowała Umowę o partnerstwie i współpracy. W dniu 5 października 1992 r. Rada przyjęła dyrektywy negocjacyjne, do których poprawki przyjęto dnia 10 października 2003 r. Negocjacje w sprawie podpisania Umowy o partnerstwie i współpracy rozpoczęto w listopadzie 2003 r., a dnia 16 grudnia 2003 r. po drugiej rundzie negocjacji tekst Umowy został parafowany w Brukseli.

W dniu 11 listopada 2004 r. została podpisana Umowa przejściowa w sprawie handlu i kwestii związanych z handlem pomiędzy Wspólnotą Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Republiką Tadżykistanu, z drugiej strony, która do momentu wejścia w życie Umowy będzie podstawą prawną wzajemnych stosunków

gospodarczych. Umowa przejściowa m.in. znosi wszelkie ograniczenia w przepływie towarów między stronami. Ze względu na fakt, że tematyka Umowy przejściowej zawiera się w sferze wyłącznych kompetencji Wspólnot, Rzeczpospolita Polska formalnie nie jest jej stroną, natomiast jej postanowienia wiążą w polskim systemie prawnym w taki sam sposób, jak pochodne prawo wspólnotowe. Umowa przejściowa weszła w życie dnia 1 maja 2005 r., zaś utraci moc w momencie wejścia w życie przedmiotowej Umowy.

Zawarcie Umowy ma na celu unormowanie relacji między Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi a Republiką Tadżykistanu. Przyczyni się do utrwalenia i wzmocnienia obecności Wspólnot Europejskich w samej Republice Tadżykistanu i w regionie Azji Centralnej, zarówno na płaszczyźnie politycznej, jak i gospodarczej i handlowej.

Umowa jest historycznie pierwszą wspólnotową Umową o partnerstwie i współpracy z państwem trzecim, która zawiera klauzule dotyczące walki z terroryzmem i bronią masowego rażenia.

2. Treść Umowy

Umowa pozwoli na wzmocnienie w wielu dziedzinach stosunków między Wspólnotami Europejskimi a Republiką Tadżykistanu w oparciu o zasady wzajemności i partnerstwa. Umowa opiera się na podstawowych zasadach poszanowania demokracji, praw człowieka i państwa prawa, a także na wspieraniu zrównoważonego rozwoju i udzielaniu pomocy humanitarnej. Celem partnerstwa Wspólnot Europejskich i Republiki Tadżykistanu jest też wspieranie niepodległości i suwerenności Tadżykistanu.

Trzema głównymi filarami Umowy są dialog polityczny, współpraca i handel, połączone przepisami ogólnymi i instytucjonalnymi.

1) Umowa przewiduje nawiązanie regularnego dialogu politycznego, którego celem jest:

- a) zacieśnienie więzi między Republiką Tadżykistanu a całą społecznością demokratycznych państw i doprowadzenie do ogólnej konwergencji ekonomicznej Republiki Tadżykistanu, co spowoduje

zacieśnienie stosunków między Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi a Republiką Tadżykistanu,

- b) doprowadzenie do zbliżenia stanowisk w kwestiach międzynarodowych, co spowoduje podniesienie stopnia bezpieczeństwa i stabilności w regionie,
 - c) zwalczanie terroryzmu i rozprzestrzeniania broni masowego rażenia oraz walka z nielegalnym handlem, np. narkotykami,
- 2) Umowa obejmuje także przepisy regulujące obrót towarami i usługami oraz inwestycje:
- a) strony przyznają sobie wzajemną klauzulę najwyższego uprzywilejowania w odniesieniu do należności celnych i opłat stosowanych w przywozie i wywozie, odprawy celnej, tranzytu, składu i przeładunku, podatków, transferu płatności oraz zasad sprzedaży, kupna, transportu, dystrybucji i wykorzystania towarów na rynku wewnętrznym. Klauzula ta nie ma zastosowania do ulg podatkowych udzielanych sobie nawzajem w celu zapobiegania podwójnemu opodatkowaniu,
 - b) zasada swobodnego tranzytu jest podstawowym warunkiem realizacji celów Umowy. Towary pochodzące z Państw Członkowskich Wspólnot Europejskich i Republiki Tadżykistanu będą przywożone bez ograniczeń ilościowych, odpowiednio, do Republiki Tadżykistanu i do Państw Członkowskich Wspólnot Europejskich. W przypadku nadmiernego zwiększenia ilości przewożonych towarów, obie strony mogą rozpocząć właściwą procedurę dla przeciwdziałania temu zjawisku. Towary będą przedmiotem handlu po cenach rynkowych. Strony mogą rozważyć rozwinięcie Umowy po przystąpieniu Republiki Tadżykistanu do WTO. Obrót produktami tekstylnymi jest regulowany osobną umową, a handel materiałami jądrowymi będzie regulowany przepisami umowy, która ma być zawarta między Republiką Tadżykistanu a Europejską Wspólnotą Energii Atomowej,

- c) Umowa przewiduje, że strony podejmą wysiłki w celu niedopuszczenia do dyskryminacji przebywających legalnie na ich terytoriach obywateli drugiej strony, w zakresie warunków pracy, wynagrodzenia lub rozwiązywania zatrudnienia,
- d) Umowa określa warunki zakładania i działalności przedsiębiorstw, które mają być nie mniej korzystne niż przyznawane państwu trzeciemu. Jednakże nie dotyczy to transportu lotniczego, żeglugi śródlądowej i transportu morskiego. Postanowienia Umowy nie wykluczają stosowania przez którąkolwiek ze stron jakichkolwiek środków niezbędnych dla uniknięcia obchodzenia przepisów regulujących dostęp państw trzecich do jej rynku.

Republika Tadżykistanu na mocy Umowy przyznaje zakładanym spółkom wspólnotowym, a także filiom i oddziałom przedsiębiorstw wspólnotowych, założonym na jej terytorium, traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie przyznawane przedsiębiorstwom tadżyckim lub przedsiębiorstwom państw trzecich, w zależności od tego, które jest korzystniejsze.

Przedsiębiorstwo wspólnotowe lub przedsiębiorstwo tadżyckie oznacza odpowiednio spółkę założoną zgodnie z prawem danego Państwa Członkowskiego lub Republiki Tadżykistanu, posiadającą zarejestrowaną siedzibę statutową, zarząd lub główne miejsce prowadzenia działalności na terytorium odpowiednio Wspólnoty albo Republiki Tadżykistanu. Jednakże, jeżeli takie przedsiębiorstwo ma jedynie zarejestrowaną siedzibę na terytorium stron, jest ono uważane odpowiednio za przedsiębiorstwo wspólnotowe albo przedsiębiorstwo tadżyckie, jeżeli jego działalność ma rzeczywisty i ciągły związek odpowiednio z gospodarką jednego z Państw Członkowskich lub Republiki Tadżykistanu.

Strony Umowy postanowiły, że przedsiębiorstwa wspólnotowe albo tadżyckie, założone na terytorium drugiej strony, będą mogły zatrudniać obywateli państwa pochodzenia lub siedziby swoich założycieli tylko na stanowiskach personelu kluczowego. Personelem kluczowym w rozumieniu Umowy jest personel

pracujący na wyższych stanowiskach kierowniczych i nadzorowany bezpośrednio przez zarząd lub udziałowców przedsiębiorstwa bądź personel posiadający szczególne kluczowe kwalifikacje w dziedzinie obsługi zakładu, aparatury badawczej, technologii lub zarządzania.

Strony dołożą wszelkich starań, aby nie podejmować środków lub działań ograniczających warunki zakładania przedsiębiorstw lub prowadzenia przez nie działalności w większym stopniu niż to miało miejsce w dniu poprzedzającym podpisanie Umowy,

- e) strony zobowiązują się w ramach usług transgranicznych do współpracy na rzecz rozwoju sektora usług rynkowych w Republice Tadżykistanu. W odniesieniu do międzynarodowego transportu morskiego strony zobowiązują się stosować zasadę nieograniczonego dostępu do rynku i przewozu morskiego, opartego na zasadach komercyjnych,
- f) strony zobowiązują się wyrazić zgodę na dokonywanie, we w pełni wymiennej walucie, wszelkich płatności na rachunku bieżącym bilansu płatniczego między osobami zamieszkałymi we Wspólnotach Europejskich i Republice Tadżykistanu, które są związane z przepływem towarów, usług lub osób. Wynika z tego, że strony będą dążyć do zniesienia ograniczeń w przepływach środków pieniężnych związanych z płatnościami za towary, usługi bądź wypłatą wynagrodzeń za pracę,
- g) Republika Tadżykistanu ma w ciągu pięciu lat poprawić ochronę praw własności intelektualnej, przemysłowej i handlowej do poziomu ochrony podobnego do wspólnotowego,
- h) Republika Tadżykistanu ma podejmować wysiłki, z pomocą Wspólnot Europejskich, do stopniowego zapewnienia zgodności swego ustawodawstwa z prawem wspólnotowym,
- i) Republika Tadżykistanu i Wspólnoty Europejskie ustanawiają współpracę gospodarczą, która ma się przyczynić do realizacji procesu reform gospodarczych oraz poprawy i stałego rozwoju Republiki Tadżykistanu w celu stałego i harmonijnego rozwoju

społecznego, ochrony środowiska i walki z ubóstwem. Szczególną uwagę zwraca się na środki wzmacniające potencjał gospodarczy Republiki Tadżykistanu oraz współpracę gospodarczą, która może uzyskać wsparcie przez pomoc techniczną oraz inne programy Wspólnot Europejskich. Współpraca w dziedzinie obrotu towarami i usługami ma zapewnić zgodność handlu zagranicznego Republiki Tadżykistanu z regułami WTO, stworzyć korzystny klimat dla inwestycji zarówno krajowych jak i zagranicznych, szczególnie przez lepsze warunki ochrony inwestycji, transferu kapitału oraz wymiany informacji w zakresie możliwości inwestycyjnych. Współpraca ma na celu zawarcie umów między Państwami Członkowskimi Wspólnot Europejskich a Republiką Tadżykistanu o unikaniu podwójnego opodatkowania, przyciągnięcie inwestycji zagranicznych, ustalenie stabilnych warunków handlowych, współpracę w dziedzinie norm, nauki i techniki, edukacji i szkolenia, rolnictwa oraz energii, ochrony środowiska, transportu, komunikacji elektronicznej i usług pocztowych, w sektorze usług finansowych, w restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw w Republice Tadżykistanu, w rozwoju regionalnym i planowaniu zagospodarowania przestrzennego, turystyce, sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, informacji i komunikacji oraz ochronie konsumenta i w sprawach celnych,

- 3) Umowa przewiduje współpracę w wielu dziedzinach nauki, technologii i społeczeństwa informacyjnego, kultury, edukacji i spraw audiowizualnych, reformy państwa i administracji publicznej, współpracę na rzecz demokracji i praw człowieka, w zakresie spraw społecznych i prawodawstwa. Osobny protokół określa zasady wzajemnej pomocy w kwestiach celnych,
- 4) strony podejmą współpracę we wszystkich kwestiach dotyczących tworzenia i wzmacniania instytucji demokratycznych, w tym instytucji wymaganych dla wzmocnienia zasad państwa prawa oraz ochrony praw człowieka i podstawowych wolności, zgodnie z zasadami prawa międzynarodowego i OBWE. Współpraca ta obejmuje funkcjonowanie programów pomocy technicznej Wspólnot Europejskich dla Republiki

Tadżykistanu, mających na celu zbliżenie ustawodawstwa Republiki Tadżykistanu do ustawodawstwa wspólnotowego oraz poprawę funkcjonowania tadżyckiego sądownictwa i systemu wyborczego,

5) współpraca w dziedzinie zapobiegania przestępczości oraz kontroli imigracji będzie polegać na wzajemnych konsultacjach i ściśle powiązanych wspólnych działaniach na rzecz opracowania krajowego ustawodawstwa, tworzenia centrów informacyjnych, poprawy skuteczności instytucji zaangażowanych w zapobieganie przestępczości, szkolenia personelu oraz rozwoju infrastruktury badawczej i opracowanie środków przeciwko m.in.:

a) praniu pieniędzy – przez pomoc administracyjną i techniczną, które odpowiadają normom przyjętym w tym obszarze przez Wspólnotę Europejską i fora międzynarodowe działające w tej dziedzinie, w szczególności Grupę Roboczą ds. Finansowych (FATF),

b) produkcji i handlowi narkotykami.

W dziedzinie kontroli imigracji przewiduje się dialog i konsultacje obejmujące wszelkie zagadnienia związane z tym zjawiskiem, dotyczące w szczególności:

przyczyn migracji,

opracowywania oraz wdrażania przepisów i praktyk na szczeblu krajowym w celu zapewnienia ochrony wynikającej z prawnomiędzynarodowych instrumentów dotyczących statusu uchodźcy,

zasad przyjęcia, praw i statusu osób przyjmowanych,

opracowania skutecznej polityki zapobiegania nielegalnej imigracji i handlowi ludźmi, i kwestii powrotu osób przebywających nielegalnie na terytorium którejkolwiek ze stron,

zagadnień polityki wizowej,

współpracy w celu zapobiegania i likwidacji aktów terroryzmu zgodnie z konwencjami międzynarodowymi oraz własnym ustawodawstwem i regulacjami stron.

W celu realizacji założeń Umowy Republika Tadżykistanu korzystać będzie z czasowej pomocy finansowej Wspólnoty Europejskiej, świadczonej w drodze pomocy technicznej oraz w formie dotacji. Cele i dziedziny objęte wspólnotową pomocą finansową zostaną określone w orientacyjnym programie odzwierciedlającym jej priorytety. Pomoc będzie przyznana w ramach programu TACIS na mocy odpowiedniego rozporządzenia Rady UE, zaś strony zapewnią jej ścisłą koordynację z pomocą otrzymywaną przez Republikę Tadżykistanu z innych źródeł.

Umowa ustanawia Radę Współpracy, która będzie nadzorowała wykonanie Umowy oraz badała wszelkie kwestie dwustronne i międzynarodowe leżące we wspólnym interesie. Rada będzie składała się z członków Rady UE i członków Komisji Europejskiej oraz z przedstawicieli rządu Republiki Tadżykistanu. W pełnieniu swych zadań Rada będzie wspierana przez Komitet Współpracy również składający się z przedstawicieli wymienionych podmiotów. Urząd Przewodniczącego Rady Współpracy i Komitetu obejmą kolejno strona europejska i Republika Tadżykistanu. Rada Współpracy może przekazać całość swoich kompetencji lub ich część Komitetowi Współpracy, który zapewni ciągłość między spotkaniami Rady.

Umowa powołuje także Parlamentarny Komitet Współpracy, mający stanowić forum wymiany poglądów, który będzie powiadamiany o zaleceniach Rady.

W granicach swoich uprawnień i kompetencji strony będą wspierać rozstrzygnięcie, w drodze arbitrażu, sporów wynikających z transakcji handlowych, ustalą, kiedy spór skierowany jest do rozstrzygnięcia na drodze arbitrażu, będą zalecać swoim podmiotom gospodarczym wybór prawa właściwego dla ich umów, będą popierać odwoływanie się do zasad postępowania arbitrażowego, opracowanych przez Komisję Narodów Zjednoczonych do Spraw Prawa Handlowego (UNCITRAL), oraz do arbitrażu w jakimkolwiek organie państw sygnatariuszy Konwencji o

uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, podpisanej w Nowym Jorku dnia 10 czerwca 1958 r.

W dziedzinach objętych Umową uregulowania stosowane przez Republikę Tadżykistanu w stosunku do Wspólnot Europejskich nie mogą prowadzić do powstania jakiegokolwiek dyskryminacji między Państwami Członkowskimi, ich obywatelami lub przedsiębiorcami.

W zakresie, w jakim sprawy, których dotyczy Umowa, są objęte Traktatem Karty Energetycznej i jej protokołami, z chwilą wejścia w życie Umowy Traktat ten i protokoły będą się stosować do tych spraw jedynie wtedy, gdy jest to w nich przewidziane.

Warunkiem wejścia w życie Umowy jest jej ratyfikacja przez Republikę Tadżykistanu, Wspólnotę Europejską, Europejską Wspólnotę Energii Atomowej i wszystkie Państwa Członkowskie Wspólnot Europejskich.

Umowa została zawarta na 10 lat, a następnie będzie automatycznie przedłużana na kolejne roczne okresy, jeżeli nie zostanie wypowiedziana na sześć miesięcy przed planowaną datą wygaśnięcia.

3. Skutki zawarcia Umowy

1) skutki prawne

Rzeczpospolita Polska stanie się stroną Umowy o partnerstwie i współpracy ustanawiającej partnerstwo między Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi, z jednej strony a Republiką Tadżykistanu, z drugiej strony. Wejście w życie Umowy nie spowoduje konieczności zmiany polskiego ustawodawstwa,

2) skutki społeczne, gospodarcze i finansowe

Wejście w życie Umowy nie będzie miało negatywnych skutków społecznych. Nie przewiduje się także negatywnych skutków gospodarczych ani finansowych, wynikających z tej regulacji dla Rzeczypospolitej Polskiej. W związku z tym, że Republika Tadżykistanu ma zapewniony preferencyjny dostęp do rynku Wspólnoty Europejskiej dla swoich towarów na podstawie innych jednostronnych środków stosowanych przez

Wspólnotę Europejską, Umowa nie zmieni znacząco dotychczasowych zasad dostępu do rynku Wspólnoty Europejskiej dla towarów pochodzących z Republiki Tadżykistanu.

Polscy przedsiębiorcy chcący podjąć działalność gospodarczą w Republice Tadżykistanu mogą na mocy Umowy liczyć na traktowanie nie mniej korzystne niż przedsiębiorcy tadżyccy bądź pochodzący z państw trzecich, w zależności od tego, które przepisy są korzystniejsze.

Umowa nie przewiduje dla obywateli Republiki Tadżykistanu żadnych nowych ułatwień we wjeździe na terytorium Wspólnoty, uzależniając wszystkie wynikające z Umowy uprawnienia w zakresie warunków pracy, wynagrodzenia lub rozwiązywania stosunku pracy od przepisów ustawowych, warunków i procedur stosowanych w każdym Państwie Członkowskim.

Wejście w życie Umowy nie będzie miało dla Rzeczypospolitej Polskiej skutków finansowych. Środki wydzielane na pomoc dla Republiki Tadżykistanu pochodzą z budżetu ogólnego UE. Republika Tadżykistanu korzysta z pomocy Wspólnoty Europejskiej w ramach programu TACIS, a w nowej Perspektywie Finansowej 2007-2013 będzie korzystać z pomocy w ramach TACIS w wysokości 66 mln euro w programie dwustronnym oraz w regionalnych programach dla całej Azji Centralnej, których wartość wyniesie 94 mln euro. Polska składka do budżetu UE nie ulegnie zmianie z powodu zmiany nazwy instrumentu finansowania, jak też nie zmieni się kwota przeznaczona na pomoc.

Zawarcie Umowy przyczyni się do dalszego rozwoju stosunków politycznych Rzeczypospolitej Polskiej z Republiką Tadżykistanu w wymiarze dwu- i wielostronnym, a także może pomóc zdynamizować kontakty gospodarcze i handlowe.

4. Tryb związania się Umową przez Rzeczpospolitą Polską

Art. 310 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską przewiduje zawieranie przez Wspólnotę Europejską z państwami lub organizacjami międzynarodowymi umów tworzących stowarzyszenie, charakteryzujących

się wzajemnością praw i obowiązków, wspólnymi działaniami i określonymi procedurami. Przyjęcie rozwiązań zawartych w Umowie przez Wspólnoty Europejskie nastąpiło w drodze wyrażenia przez Radę Unii Europejskiej zgody na zatwierdzenie Umowy, zgodnie z art. 310 w związku z art. 300 ust. 2 i ust. 3 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

Ze względu na mieszany charakter Umowy, wynikający z zakresu kompetencji Wspólnot określonego w traktatach ustanawiających Wspólnotę Europejską oraz Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (stronami będą zarówno Wspólnoty jak i ich Państwa Członkowskie), wejście w życie Umowy wymaga związania się nią przez Wspólnoty oraz przez wszystkie Państwa Członkowskie (art. 100 Umowy). Umowa, ustanawiając partnerstwo Republiki Tadżykistanu ze Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi, w tym z Rzeczpospolitą Polską, powołuje mechanizm współpracy politycznej i handlowej między stronami. Mechanizm ten charakteryzuje się wzajemnością praw i obowiązków oraz wspólnymi działaniami realizowanymi przez powołane w tym celu organy według określonych procedur. W związku z powyższym, Umowa, dotycząca współpracy politycznej i – w szerszym kontekście – uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w organizacji międzynarodowej, podlega ratyfikacji za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, zgodnie z art. 89 ust. 1 pkt 1 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.